

הלכות פסח תלגתלד

מד

כן תרגולום מצויין שם שאז יש לתלות שהם אכלו כל החמץ שנתגלגל תחת המטות^{יב}:

מא אבל (י) תחת הספסלים צריך לבדוק לאור הנר^{יג} אף אם מצויין שם תרגולום^{יד} לפי שאי אפשר שלא נפל לשם חמץ אם הוא חדר שאוכלין בו והרי יש כאן חמץ ודאי תחת הספסלים ואין ספק אבילת התרגולין מוציאה מידי ודאי חמץ:

מב ויזהר כל אדם לבדוק ולנער הבתי ידים והיכוסים של הבגדים שלו ושל התינוקות לפי שלפעמים מכניסין בהן חמץ^{טז} ואין צריך לבדוקן כלל י"ד שהרי למחר כשיאכל חמץ אפשר שיחזור ויכניס בהן חמץ ומה הועיל בבדיקתו אלא יבדקם וינערם למחר בשעת הביעור^{יז} ואף אם רוצה להחמיר על עצמו ולבדקם כלל י"ד צריך לחזור ולבדקם למחר בשעת הביעור שמה חזר והכניס בהם מחמץ שאכל אחר הבדיקה^{יח}:

מג וכל זה כמי שדרכו לפעמים ליתן חמץ לתוך הבתי ידים והיכוסים של הבגדים אבל מי שלעולם אין דרכו בכך אין צריך בבדיקה^{יט} כלל לא כלל י"ד ולא בשעת הביעור ומכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה^כ:

תלד דינים הנוהגים תיבף אחר הבדיקה ובו מ"ו סעיפים:

א כשבודק אדם ומחפש אחר החמץ כלל י"ד מוציאו מן החורים ומן הסדקים ומן המחבואות ומן הזוויות ומקבץ הכל ומניחו במקום אחד^א ואינו מבערו מיד אלא צריך להמתין עד למחר בסוף שעה חמישית מטעם שיחבאר בסנין המ"ה^ב.

וצריך הוא להזהר בו לשמרו^ג שלא יתגרר ממנו מאומה על ידי קמני^ד או עכברים ויצטרך לחזור ולבדוק פעם אחרת^ה כשיתברר לו שגררו ממנו כגון שלא ימצא כל כך

קונטרס אחרון

אין צריך לבדוק אלא צד החיצון וגבי נמוכה** כתב א"צ לבדוק צדה הפנימי, משמע אבל תחתיה צריך לבדוק. ואף שאח"כ כתב הטור ואפשר כו'^ו, אין ספקו מוציא מידי ודאי^ז של הכלבו^ח והעולת שבת וי' והמ"א^ט ועיין בפרי חדש^י: ** ובמשה שאינה חוצצת מכותל לכותל אפילו (יז) אבל תחת הספסלים כו' עיין במ"ש לעיל וי"א. היא גבוהה הדין כן^י.

סימן תלד

- א רמב"ם פ"ג ה"א.
- ב סעף ז' (השעם ששורפין בבוקר). וראה לקמן סי"ג (השעם ששורפין בסוף שעה חמישית).
- ג וראה מחשבת דף (ט) [ז], ב' (רעצה טובה קא משמע לך. ראה קונטרס אחרון ס"ק ב). וראה ב"ח ריש הסנין, ומ"ו ס"ק א, דעיייר אף בחמץ שמצא בבדיקה (ראה לקמן ס"ב).
- ד ראה תוס' י', סע"א. מ"א סי' תלט ס"ק י.
- ה משנה י' ב.

צינונים לקונטרס אחרון

- רמז ס"ק ח.
- רמת ס"ק ט.
- דמש סוף סי"ח.
- רנ ראה תוס' ח, א ד"ה משה.
- רנא קונטרס אחרון ס"ק ה.
- רמו לעולם אינו בודק אלא צד החיצון (משמע שמתת המטה אינו צריך לבדוק).
- רמז ראה כללי הפוסקים וההוראה כלל לב. וראה גם לקמן סי' תלה ק"א ס"ק א. סי' תק ק"א ס"ק ג. סי' תקו ק"א ס"ק א. סי' תקיד ק"א ס"ק ה. רמו סי' מח (א, נ), ובלעזל סוף סליח.

הלכות פסח תלד

מה

התיבות (א) כמנין התיבות שהיה בו כמעה שהניחן שם מיד אחר הברקה ובוראי נחמור ממנו על ידי תינוקות או עכברים שגרו ממנו ויש לחוש שמא הניתוהו באחד מחורו הבית ולכן צריך לחזור ולבודקו פעם אחרת ושמו ישבח" או שמא לא יהיה בקי בהלכה שאנו יודע שצריך הוא לחזור ולברוק לפיכך (ב) המילו חכמים" על כל איש שיזרח בחמץ שמצא בברקה שישמרנו יפה מפני התינוקות והעכברים וכיצד ישמרנו מפניהם מצניעו כתיבה וכיוצא בה מקום שאין התינוקות ועכברים יכולין ליטול משם או יתלנו באוויר" או יכפה עליו כלי רחב" ויניחנו במקום גבוה קצת שלא יוכלו התינוקות ליטלו משם" ולא יכפה עליו כלי קמץ וצר מפני שהעכברים יכולין לגלותו":

ב וכן החמץ המוכן ומונה בבית או בשאר הדרים הצריכים בדיקה לאכול" ממנה בלילה ולמחר" ער שעה ה' צריך הוא להצניע כדרך שנתבאר.

ואימתי מצניעו קודם שיתחיל לברוק שאם לא יצניע מקודם יש לחוש שבשעת הברקה יעצמה כשברק זוית אחת והולך ממנה לוית אחרת" שמו יראה כעניו שעכבר או

קונטרס אחרון

(א) כמנין התיבות בו הרמב"ם" לא העתיק אלא טעם זה" לפי שיש נפקא מינה בין הטעמים, דלרבא אין צריך לשמרו אלא שלא תיטול חולדה בפניו" ולרב מרי צריך לשמרו בענין שלא יחסר ממנו כלום ומהר"ם שלא בפניו, והכי הלכתא:

(ב) המילו חכמים" בו באמת דלכאורה פשטא דמתני" משמע דעצה טובה קא משמע לך, ותקנתא קתני ולא זינא, דלמה יגזרו חכמים כן כיון שאין חוששין כלל שמא תגרר חולדה שלא בפניו וכל שכן בפניו" א"כ בוראי לא יחסר לחמו. אבל מלשון הב"ה" ומ"א ס"ק" במבואר בהדיא דאיסורא נמי איכא. וכ"מ בהדיא בתוס' ויש פרק כל שעה" וכל שכן שאסור ליתן לאכול בו, ואם מתני" עצה טובה קמ"ל לא שייך לישא דכל שכן מעצה טובה לאיסורא". והטעם הוא", דבאמת היה לנו לחוש שמא גררה חולדה שכן דרכה לגרר, אלא משום דאין לדבר טוף כדקתני במתני"ו, והיינו משום דמעיר לעיר אי אפשר לתקן לכך גם מבית לבית לא הטיחוהו חכמים". ומהאי טעמא נמי לכתחלה לא היו מטריחים אותו לשמרו יפה שלא תגרר ממנו חולדה למקומות הברוקים, שהרי חששא זו אי אפשר לתקן שמא תגרר מעיר לעיר, אלא לכך הטיחוהו חכמים שמא יתברר לו שגררה ויצטרך לברוק (שלבדיקה זו יש טוף, שכשלא יתברר לו לא יצטרך לברוק וגם לשמירה זו יש טוף) ושמו ישכת בו" וכמו שכתוב בפנים:

ו רב מרי בגמרא דף טו, ב. רמב"ם פ"ג ה"ב. טעם הב' שבמור וש"ע פ"א. וראה קונטרס אחרון ס"ק א.
ז ער שישנא חיבה אחת, כדלקמן סי' תל"ט ס"ז.
ח ראה לעיל סי' תל"ט ס"ז.
ט משמעות תוס' כא, א ר"ה ואי. ב"ח ס"ב. מ"א ס"ק ד. וראה קונטרס אחרון ס"ק ב.
י טור ושורש ס"א.
יא ירושלמי פ"א ה"ג. רא"ש פ"א ס"ד. מ"א שם.
יב מ"א ס"ק ג.

ציונים לקונטרס אחרון

- א פ"ג ה"ב.
- ב שאמר רב מרי בגמרא ט, כ (ולא זה שאמר רבא שם).
- ג י, ב. ומה שיישיר יניחנו בצנעה כדי שלא יזא צריך בדיקה אחריו.
- ד ראשון הפסח ע' 61.
- ה סעיף ב.
- ו כא, א ר"ה ואי.
- ז ראה כללי הפוסקים וההוראה כלל לד.
- ח לתקנת חכמים זו.
- ט ט, א.
- י ראה גם לעיל סי' תל"ט קרי"א ס"ק ד.

הלכות פסח תלד

מו

חולדה נמלה מעט חמץ מן החמץ¹ המוכן לאכילה ויצטרך לחזור ולברוק פעם אחרת אותה זוית² שברק שמא גררו את החמץ שנמלו והניחו בוית זו.

ומעט זה צריך להוזהר כשהולך לברוק מזוית לוית שישמור יפה את החמץ שמצא בזוית הראשונה ויוליכנו עמו או יצניעו בדרך שנתבאר³:

ג. והעולם אין נוהרין אלא להצניע החמץ שמוציאין בבריקה אבל שאר החמץ מוליכין אנה ואנה בתוך החדרים הברוקים ואינן נוהרים בו לשמרו שלא יתגרר ממנו מאומה ולא יפה הם ועושים⁴ וצריך ללמדם ולהזהירם שלא יעשו כן:

ד. אם הצניע את החמץ בדרך שנתבאר ואח"כ מצאו חסר או שנימל לגמרי אין צריך לחזור ולברוק מה שברק כבר שבוודאי אדם נמלו משם⁵ ולא תינוקות ועבכרים:

ה. ואם עבר ולא הצניעו כלל אלא הניחו מפורד ומפורד בתוך הבית ולא נזהר לשמרו כלל וגם אינו יודע מנין החתיכות שהיה בו ואפשר שנחסר ממנו כמה חתיכות וגדרום התנוקות והעכברים אף על פי כן אין צריך לחזור ולברוק פעם אחרת דכיון שאין ברור לי שנחסר ממנו אין אנו מצריכין אותו לחזור ולברוק מה שברק כבר⁶ כשביול חששא בעלמא שמא גררו העכברים מן החמץ (פירוש חתיכה גדולה שאין העכבר יכול לאכלה כולה⁷ אבל אם היה גורר חתיכה קטנה היינו תולין לומר שאכלה כולה כמו שנתבאר בס' תל"ג⁸ שספק אכילה מוציא מירי ספק חמץ⁹ עיין שם) והנחתוהו באחד מחורי הבית שאם נצריכוהו לחזור ולברוק כשביול חששא כוון אין לדבר סוף¹⁰ שאי אפשר שגמור כל ישראל את בריקת המצם ברגע אחד וכשאהר גמר בריקתו קודם שגמר חבירו בריקת את כל חדריו יש לחוש שמא ברגע זו נמל העכבר חמץ מהדרים של חבירו שאינן בריקתו עדיין¹¹ ויש בהן חמץ לרוב וגרר את החמץ והוליכו החדרים הברוקים של זה שגמר בריקתו לחזור ולברוק ואין לדבר סוף¹²:

ז. ואחר הבריקה מיד יבטל¹³ כל חמץ שיש בכל גבולו שלא מצאו בבריקה וביטול זה תקנת חכמים היא¹⁴.

ולמה תקנתו חכמים והלא אף אם נשארו כמה פירורים חמץ בזוית ובהורים ובסדקים שלא מצאם בבריקה הרי הם בטלים מאליהם¹⁵ ואין צריך לבטלם ולהפקירם שמאלתם

10 כו משנה שם.
 11 רש"י שם ר"ה שאם כן, תוס' ב, ב ר"ה ולא.
 12 כז ראה לעיל סי' תלג ק"א ס"ק ד, שנמנעם זה אין חוששין שגררו מבתי הנכרים המלאים חמץ בפסח, ולכן אין מחזיקין ירעותא ממקום למקום גם על להבא כהמין בנור וכחור וכמוצו של גברי המופקד אצל ישראל.
 13 כט ויחיד דרב יהודה אמר רב דף י, ב, רש"י שם ר"ה הברק, פור ושיל"ע ס"ב.
 14 לה והמעט דלא כמי כביטול והצריכו גם בריקה, נחבארו לעיל סי' תלא ס"ד.
 15 לא תוס' שם ר"ה וירעתה עילוייה, מ"א ס"ק ה, וראה לקמן סי' תמב ק"א ס"ק יז בהג"ה הא, שאף שיש כהם מות לא יצאו מכלל פירויה, ולענין פירויה בעצ ראה לקמן סי' תם ס"ה, וסי' תמב קטנדרם ארזון סוף ס"ק יז, ולענין החיוב מורכבם לבני פירויהם אצילו אחר שביטל, ראה לקמן סי' תמב ס"ח וק"א שם ס"ק יח, סי' תמר ס"ט, סי' תם ס"ז.

16 ז' רבא מ, ב (אף שנאמצע בריקה אין חוששין שברוק וימצא חתיכה אחת חסרה, כולעיל ס"א).
 17 יח משמעות רש"י מ, רע"א, אבל לא חדר אחר, כדלקמן סי' תלג ס"ב וק"א שם ס"ב.
 18 יט לעיל ס"א, שצריך לשמור אחר בריקה החמץ שמצא בבריקה, ועי"ז באן לענין שמירתו כעת הבריקה, וראה לעיל סי' תלג ס"א שנמנע זה צריך לשמור גם הפתחים שגמריה קודם הבריקה שלא יגררו ממנו עכברים או קטנים.
 19 כ וד"א ס"ק א.
 20 כא ירושלמי פ"א ה"ג, מור ושיל"ע ס"א.
 21 כב חזונה דף ט, רע"א, כפירוש רש"י שם ר"ה אין חוששין (ראה מ"ב פ"ב ה"ז).
 22 כג ליישב קושית המ"ז שם ס"ב, ב, על המור ורמ"א שם ס"א, שבתחילת המצת מתחילים אצילו במספק של קבוע כמצינו על המצה, ומכלקמן סי' תלג ס"א וע"ז.
 23 כד סעף כד.
 24 כה ראה רש"י מ, א ר"ה האי מאי.

הלכות פסח תלד

מו

הם הפקר²⁷ שהרי אינם חשובים כלל בעיני בני אדם ואף אם היה מוצא אותם בבדיקתו לא היה נזמלם ואוכלם אלא היה משליכם למקום הפקר או שורפם²⁷ ואם כן למה תקנהו חכמים ביטול זה אלא לפי שחששו שמא נשארה גלוסקא יפה²⁸ של חמץ באחד מן הוויות או באחד מן החורים שלא מצאה בבדיקה²⁷ ואלו היה מוצאה היתה חשובה בעיניו²⁷ ולא היה מפקירה ולכך אינה בטלה מאליה כמו פירוהו²⁷ ויש לחוש שמא ימצאנה בפסח ויעבור עליה בכל יראה ובכל ימצא (אבל קודם שמצאה אינו עובר בכל ימצא אע"פ שהיתה ממונה בביתו כמו שנתבאר בס"י תל"ג²⁷ ע"ש המעם) ואע"פ שמד שימצאנה ויערנה מן העולם לגמרי יש לחוש שמא ישהה מעט קודם שיתעסק בבדיקה²⁷ ועל שהיה זו עובר בכל יראה וכל ימצא אבל כשיטל כל חמץ שלא מצאו בבדיקה אף אם ימצא גלוסקא בפסח ולא יבערנה מיד לא יעבור עליה²⁸ בכל יראה מן התורה אלא מדברי סופרים²⁹:

ז ועיקרו³⁰ הביטול הוא בכל³¹ שישים בלבו כל חמץ שברשותו הרי הוא כאלו אינו ואינו חשוב כלום והרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל³² וכשנומח בלבו כך הרי היתה דעתו מכל חמץ שברשותו³³ ונעשה הפקר גמור³³ ושוב אינו עובר עליו בכל יראה וכל ימצא כמו שנתבאר לעיל בס"י תל"א³³.

ומכל מקום (ג) תקנו חכמים שיצא דברים הללו בפיו³⁴ ויאמר כל חמירא דאיכא

קונטרס אחרון

(ג) זמ"מ תקנו חכמים שיצא דברים הללו בפיו כן הוא בב"י בשם הירושלמי³⁵. והפרי חדש³⁶ פסק כהאמורים³⁷ דלא סגי בלב בלבד. ואף דאנן לא קיי"ל הכי אלא כמ"ש רמ"א³⁸ וזמ"מ סי'

לב רא"ש פ"א ס"ט.

לג ראה פ"ט וציונים.

לד נגדא שנת. וראה לקמן פ"א שם כות אינו דומה לפירוהו. אבל ראה לקמן פ"י תמב ק"א ס"ק יח בה"ה ואי, דלאו בבית תלמי הדרי.

לה רא"ש שם.

לו ראה חקר הלכות זמ"ג, ג.

לז תוס' שם.

לט מקנ"ב וקונטרס אחרון ס"ק ג.

לט פ"ח ס"י תלא ס"א ר"ה והכי משמע ור"ה ושוב מציאתו.

מ רש"י שם ר"ה ודעתו עליה. פ"ו ס"ק ג. וראה לעיל

פ"י תלג ק"א ס"ק ג כסופו ובתנ"ה דא"י שם. תמו

פ"ה ובק"א שם ס"ק ב (המעט רלא היו לאו הניחא

לעשה). לקמן פ"י תמו סוף ס"א (לענין בל ימצא ררבנן)

וספ"ו. פ"י תמו ס"א (לענין נגזות תשבתו שמת התורה

ושגזבר סופרים). פ"י תמו ס"א (לענין אימור להשהותו

מחשש תמלה). וראה העיק"ב תתמה ע' 31. תתמו ע' 33.

מא רש"י שם. מור וזמ"מ ס"ק ה.

מב ראה מ"ט וציונים.

מג ככת"ק מור"ל (ראה לעיל תהלת פ"י תלא) בא

תוכן סוף זה בתהלת פ"י תלא, ושם: ותדאורייתא

בביטול בעלמא סגי שייבטלנו ויפרידנו ויוציאו חזבו

כאילו אין בו שום צורך. וכמדודיה נספת שם: שייבטל

ציונים לקונטרס אחרון

גז ר"ן פ"ב (ט, ב) ד"ה אמר בשם איכא מאן דפריש.
יד שם סעיף א.

יא פ"ב ה"ב.
יב סעיף ג.

בלבו ויאמר כל חמירא דאיכא ברשותי ליבטל וזהו כעפרא דאדעת ואיזי הוא כהפקר ואינו שול דכתיב לא יראה לך שולך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ועי"פ שהאומר הרי נכסי כעפר אין במחשבת לשון זה הפקר מיז גבי חמץ שמשנהגע זמן איסורו אינו שול שהרי הוא אסור בהנאה ואין לו שום חלק חכות בו אלא שהכתוב עשאו כשול לחייבו לבערו מן הטולס בגיזוי דעתא בעלמא קודם זמן איסורו דלא ויחא ליה דלהוי ליה זכותא בגיזה סגי.

מד נגדא בכמה דוכתי, ראה ז, א, ה. א"ב. לא, ג, טפ, א. וראה לקמן פ"י תלג ס"ה וס"א ששנעם זה אין

מברכים על הביטול בלב, אף כשיטל הוא מן התורה. **מה** רבנ"ה פ"ב ה"ב, וראה שארית יהודה א"ח ס"י ד (אף שהצ"ח נכתיב הוא מין השבתה, מנה ושנעם

לשאר פסקים). **מז** רש"י ד, א ר"ה חובת דרד. רבנ"ן רש פסחים פ"ה פ"ה

פ"י תלא ס"ה כתוב בתורה. וראה קובץ גירול תורה (ג, ג) כא ע' תלג.

מז תוס' ד, ב ר"ה מדאורייתא. ר"ן בריש המסכת (א, א) ר"ה ומה רא"ש פ"א ס"ט. וראה שלחן המלך

ח"ב ע' לג הערה 11. **מח** סעיף ב.

מט ירושלמי פ"ב ה"ב.

הלכות פסח תלד

מח

ברשותי דלא חיותיה ודלא בערתיה לבטל ולהוי כעפרא דארעא¹⁰ (פי' לפי שהזדב נקרא גם כן עפר שנאמר¹¹ ועפרות זהב לו כמ"ש ביו"ד סי' כ"ה)¹² לכך צריך לפרש עפרא דארעא¹³.)

ואע"פ שמי שרוצה להפקיד נכסיו ואמר הרי נכסי כעפר אין זה כלום מכל מקום כיון שזה החמץ בשעה שעובר עליו בכל יראה אינו שלו כלל ואין לו שום חלק וזכות בו שהרי אסור לו ליהנות ממנו¹⁴ אלא שהכתוב עשאו בשלו¹⁵ שיהא שמו נקרא עליו שיעבור עליו בכל יראה ובכל ימצא¹⁶ לפיכך אין צריך להפקידו בלשון הפקר גמור אלא כשהוא מסיר דעתו ומבטל לבו ומחשבו כעפר דיו בכך להפקיע שמו מעליו שלא ירא נקרא שלו ולא יעבור עליו כלום¹⁷.

ומכל מקום כל מודקדק במעשיו יפרט בפירוש הביטול בלשון ארמי לשון הפקר גמור ויאמר להוי הפקר כעפרא דארעא¹⁸:

ח ולמה (ד) נתקן ניסח הביטול בלשון ארמי מפני עמי הארץ שאינם מבינים בלשון הקודש כי אם בלשון ארמי¹⁹ לפיכך בארצות הללו שאין עמי הארץ מבינים גם לשון

קונטרס אחרון

תל"ו¹⁰ דעיקר הביטול הוא בלב, היינו מדאורייתא, אבל מדרבנן לכתחלה צריך להוציא בשפתיו כמ"ש הבי' מהירושלמי (וע' בלבוש¹¹ ואל"י זוטא סי' תל"ו¹²). וברש"י דף ד' ע"א¹³ ובד"ף¹⁴ ורא"ש סי' ט' משמע קצת שהיה נוסחתם כן בגמ' (כמ"ש האליה זוטא שם). ולכל הפחות תקנת הגאונים היא¹⁵ ושייך לומר תיקנו חכמים, ואין לומר דתקנתם היתה שיאמר בלבו (כמ"ש הלבוש שם), דהא ברי"ף ורא"ש לא הוזכר כלל בלבו (ע"י באל"י זוטא שם). וע' במ"ש ברס"י תל"ז בפנים¹⁶, שכן הוא גם כן דעת המ"א¹⁷ שם:

(ד) ולמה נתקן בו ובסדר היום¹⁸ כתב שלא יבינו המזיקין כו', ולא העתקתיו משום דזה אמרו על המלאכים שאין נזקקין ללשון ארמי, ע"י סי' ג"ו¹⁹ וסימן ק"א²⁰, אבל המזיקין עיקר לשונם הוא ארמי²¹, כדאיתא בזהר²² הובא בב"י סי' ג"ו²³ ע"ש:

ו הדמם שאמרים ברשותי ולא בבית) נתבאר במור ובי' וע"י ס"ק ד, והובא לקמן סי' תמ ק"א ס"ק א.
נא בה"ג ה"ל פסח (כה, ד). רש"י ד, א ד"ה חובת הדר.
ג, ב ד"ה חובת (בשני לשון). רי"ף (ג, א). רא"ש שם. טור ושו"ע שם. ובסדר: כל חמורא חמיעא ראיכא ברשותי דלא חיותיה ודלא בערתיה לבטל ולתוי הפקר כעפרא דארעא. ודיקו הלשון ראה לקמ"י מעטנים ונענהם להנש"פ.
נב איוב כה, ו.
נג סי' זה בשו"ע לא הניע לדינו, וראה שו"ע שם סכ"ג.
נד ח"י ס"ק י.
נה ברמב"ם סי' תלא סי' ושי"פ.

צינוים לקונטרס אחרון
טו ס"ק יג.
טז שגורס בגמרא דידן (ו, ב); ויאמר כל חמירא כו' (כברשי"י שם), ומפרש דהיינו שיאמר בלבו, יז ס"ק ח (וסבירא להו דלא קיי"ל בזה כחירו שלמי), יח ד"ה חובת הדר.
יט ג, א.
כ הלכות גדולות ה"ל פסח (כה, ד), וראה רכ"י משה ס"ק ב שהנסיח בלשון ארמי לקהוה מהגאונים, כא ובקונטרס אחרון שם ס"ק ג.

כב ס"ק ג, שאע"פ שנסתמא הפקידו המשכיר כשיצא ממנו מ"מ יבטל ג"כ בפירוש.
כג בסדר בייעור חמץ (מבואר במ"א סוף ס"ק ו), שכתב שזה בנסיף לטעם האמור בפנים.
כד ראה טור שם, עפ"י גמרא שבת יב, ב.
כה סעיף ה.
כו ראה העו"ב תשנ"ע 98.
כז תרומה קטז, ב.
כח ד"ה אהא דארמינן.

הלבנות פסח תלד

ממ

ארמי צריך ללמדם ולהזהירם שיאמרו נוסח הביטול בלשון שהם מבינים¹⁰⁰ שהרי עיקר הביטול הוא בלב לפיכך צריך להבין בלב מה שהוא מוציא בשפתו.

ואם כבר ואמר הביטול בלשון שאינו מבינו כלל אם הוא יודע כוונת הביטול שכוונתו הוא לבלו התמין ולהפקירו אף על פי שאינו מבין פירוש המילות שהוא מוציא בשפתו יצא ידי חובתו אבל אותן עמי הארץ וכן נשים שאינן יודעים כלל ענין הביטול וכוונתו ונדמה בעיניהם שהם אומרים איזה תחינה ובקשה אף על פי שאמרוהו בלשון ארמי או בלשון הקודש לא יצאו ידי חובתן שהרי עיקר הביטול וההפקר הוא בלב שאם אינו מפקירו בלבו אף על פי שהוא אומר שמפקירו אין זה כלום שכל הפקר צריך להיות פיו ולבו שוין¹⁰¹:

ט כשאומר הביטול בלשון הקודש צריך להזכיר המין ושאר שיאמר כל המין ושאר שיש ברשותו¹⁰² כפי שהרי על שניהם עוברים בב"י וב"ט¹⁰³ אם לא ביטלם שנאמר¹⁰⁴ ולא יראה לך המין ולא יראה לך שאור וגו' והוא הדין כשמבטל בשאר לשונות וזכיר שניהם בפירוש¹⁰⁵ אבל כשמבטל בלשון ארמי אין צריך להזכיר כי המירא כולל המין ושאר שאף החמין נקרא המירא לפעמים¹⁰⁶.

ומ"מ ראוי לכל מדרקב במעשיו שלא יסמוך על זה ויזכיר שניהם בפירוש אף שמבטל בלשון ארמי שיאמר כל המירא והמיעא¹⁰⁷ דאיכא וכו'!

י כשמבטל החמין בליל י"ד מיד אחר הבריקה אינו מבטל אלא החמין שאינו יודע לו שלא מוצאו בבריקה¹⁰⁸ אבל המין הודיע לו שדעתו לאכול ממנו בלילה ולמחר עד שעה ה' אף אם ביטלו אינו מבטל שעוקר הביטול הוא בלב שיסחיה דעתו ממנו לגמרי והמין זה ששייר למאכלו הרי לבו ודעתו עליו לאכול ממנו ואינו מופקר אצלו¹⁰⁹:

יא ולפי שיש לחוש שמוא נתגלגל כוית¹¹⁰ מחמין זה שאכל ממנו עד שעה ה' ונפל לאחד מן החורים או לאחת מן הוויות וכשיגיע הפסח ימצאנו ויעבור עליו בכל יראה ובל ימצא (אם ישירה מעט קודם שיהעסק בביעורו¹¹¹ שבזית אינו דומה לפירודין לפי שאינן חשובים אבל כוית חשוב הוא ואינו בטל מאלו¹¹²) לפיכך נכון הרב שבשעה שהוא מבקר מן ביתו את החמין ששייר למאכלו יחזור ויבטל פעם שנית כל המין שיש ברשותו¹¹³ כדי שיבוטל גם כן החמין שנתגלגל מחמין זה ששיירו למאכלו ולא יעבור עליו בכל יראה ובל ימצא כשימצאנו בפסח:

אומרים כל המירא וכל המיעא וזה לקושי מעטנים ומתנים לדגש"פ. וראה שלחן המלך ח"ב ע' גב השרה 2.
טט טור ושו"ע ס"ב. ומהלעיל ס"ז שאומרי: דלא הויתיה ודלא בערתה כו'.

ע ראה רא"ש פ"א ס"פ (בעטם הב'). טור (לגרות) הדפוסים שלנו, שכתב רק מעט הב' שברא"ש. וראה ב"ח שם ס"ה ואדוני, שהביא כן גם מעירי לר"ך מאמר ד' כלל ג' פ"ד. כ"י ד"ה ה"ר פרין (ואנו הוואים שאינו מבטל). לבוש ס"ג (מחוי כשיקרא). וראה לעיל סוף פ"ח וש"נ.

עא רא"ש פ"א ס"פ (שטא ישאר כוית). ב"ח ס"ה והאוני.

עב כולעיל ס"ז וש"נ.

עג ראה לקמן ס"ה תמנן ק"א ס"ק ה' בהג"ה דא' רלא ככוית תלוי הדבר.

עד רא"ש שם ובשול"ת כלל ד' ס"ג. טור ושו"ע ס"ב.

סא רמ"א ס"ב. דרכי משה שם בשם תה"ד ישראל ברונא. שולחן מהרי"ל וי"ל ס"ה קצת מהרי"ל הל בריקת המין (ס"ז ע' לש). וכ"ה לקמן ס"ה תם סוף ס"ה. וראה עליו לקמן ס"ה תקפו ס"ה.

סב מ"א ס"ק ג'. וראה גם לעיל ס"ה קפת ס"א (במטבח). ס"ה תלא ס"ד. לקמן ס"ה. ס"ה תמנן ס"ב. וראה נ"מ וציונים. רשימות שיעורים ס"ה ט' הערה 3.

סג דרכי משה ס"ק ה'. לבוש ס"ב. ח"י ס"ק יב.

סד לבוש שם.

סה שמות ג' 1.

סו מהרי"ל הל בריקת המין (ס"ז ע' לש). דרכי משה ס"ק ה' רמ"א ס"ב.

סז תרומת הדשן ס"ה קלד. רמ"א שם.

סח מהרי"ל (פסקים ס"ה תש). אגודה פ"א ס"ה. כל בו ס"ה טה (ג' ע"ד). מהרי"ל שם. בי"ח ד"ה נוסח הביטול. אלה וזמא ס"ה ג'. וכ"ה בסידור. והמעט שאין

הלבנות פסח תלד

יב וכיון שהוא צריך לבטל בשעת הביעור (ממעם שנתבאר) צריך הוא לזוהר ולבער קודם שתגיע שעה ששית⁹⁸ שמתחלת שעה ו' ואורך אין בידו לבטלו כמו שנתבאר בס' תל"צ⁹⁷.

ובביטול זה שבשעת הביעור יאמר כל המרא דאיבא ברשותי החזיתה ודלא חזיתה דבערתיה ודלא בערתיה וכו'⁹⁹ שהרי מבטל הכל ואינו משירי כלום לעצמו מה שאין כן בביטול הלילה שאין דעתו לבטל אלא החמץ שלא ראה ולא מצא בבדיקה לכך הוא אומר דלא חזיתה ודלא בערתיה¹⁰⁰:

יג ואין האדם לסמוך על ביטול זה בלבד שלא יבטל בלילה מיד אחר הבדיקה¹⁰¹ לפי שביטול זה שלאחר הבדיקה הוא תקנת חכמי הגמרא שתקנהו מיד לאחר הבדיקה⁹⁹ כדי שיהיה לו זמן קבוע שאם לא היה לו זמן קבוע היה נשכח⁹⁸ מלב בני אדם העלולין לשכחה ולא רצו לקבוע זמנו בשעת הביעור לפי ששעת הביעור מעיקר הדין הוא בתחלת שעה ששית כמו שיתבאר בס' תמ"ה⁹⁹ ואו אינו יכול לבטלו⁹⁸ ולא רצו לקבוע ביום י"ד קודם שעת הביעור דכיון שאין האדם עוסק אז בביעור חמץ ולא בבדיקה יש לחוש שמא ישכח לבטל שעל ידי מה יזכור אבל בלילה שעוסק בבדיקה יזכור גם כן לבטלו⁹⁸.

ובביטול זה בלבד הוא יוצא ידי חובתו ואין צריך לחזור ולבטל פעם ב' ביום מעיקר הדין שמן הדין אין לחוש שמא נתגלגל כוית מחמץ ששיירו למאכלו שהחמץ המשורר לאכילה מצניעין אותו במקום משומר וזוהרין בו שלא יתגלגל ממנו כלום⁹⁹ כמו שנתבאר למעלה¹⁰⁰.

ועכשיו בדורות אחרונים שנהגו להחמיר ולבער חמץ בסוף שעה ה' ולבטלו בשעת הביעור לא באו אלא להוסיף על תקנת חכמים ולא לגרוע¹⁰¹ שהרי אם לא יבטל מיד לאחר בדיקה יש לחוש שמא ישכח מלבער החמץ עד שתגיע שעה ששית ואו אינו יכול לבטלו¹⁰⁰:

יד טוב לזוהר שלא לבטל החמץ פעם ב' ביום עד שיבער תחלה מן ביתו כל החמץ היודע לו כדי שיקיים מצות ביעור חמץ בחמץ שלו שלאחר הביטול אין החמץ שלו שהרי בטלו והפקירו¹⁰²:

טו יש אוימרים¹⁰³ שבין בביטול הלילה ובין בביטול היום אינו יכול לעשות שליח שיבטל חמצו אלא יבטל בעצמו שהרי האומר לחבירו צא והפקר נכסי אין בכך כלום עד

ע"ה רא"ש פ"א ס"ג מור וש"ע שם (לענין הביטול). מ"ו
 ס"ק ה. מ"א ס"ק ח (שבין שביטול הוא אחרי
 הביעור, כדלמקן ס"ד, לכן גם הביעור צריך להיות קודם
 שעה ששית).

ע"ו סעיף ל'
 ע"ו רבנו פרץ בנהרות הממץ ס"י צ"ח (ריש ע' עג). מור
 וש"ע ס"ג. וכו"ה בסדרו.

ע"ה ב"י ר"ה ה"ד פרץ. לבוש ס"ג.
 ע"ה ד"ש פ"ב ס"ג, זשור, ומדכי רמז תקלה, לפירוש
 ב"י ר"ה אהרנ' וז"ה ס"ק ג.

פ' גמרא ג, ב. רש"י שם ר"ה ה"ה צריך שיבטל.
 פ"א רש"י שם ס"ב.

פ"ב סעיף א.

97 גמרא דף ז, רע"א.

98 רש"י ג, סע"ב. מור ולבוש ס"ב. מ"א שם.

99 הגהת סמ"ק ס"י צ"ח (עג, א).

100 סעיף ב.

101 הגהת סמ"ק שם. הנהרות ייחודיות. ב"י ס"ה

וארזני.

102 ז"ה שם. וראה לענין ס"י תלו ק"א ס"ק ב, שהביא

גם מעם רמ"ז סוף ס"ק ה.

103 רמ"א ס"ב. שולח מהר"י ווייל ס"י קצ"ג וראה מ"ב

וצנינים. קובץ גידול תורה (ג), כא ע' תקלב וא"ל.

צ רשב"א ג, ב. ר"ה אפר בשם הרא"ה. ד"ן (ג, ב) בשם

אחרים. ב"ח ס"ו ר"ה ושלחני. הובא במ"א ס"ק ז.

הלכות פסח תלד-תלה

נא

שיפקודם הוא כעצמו ויש אומרים^א שהביטול אין צריך להיות דומה ממש להפקד בדבר זה שהרי החמץ בשעה שעובר עליו ככל יראה וכל ימצא אינו שלו כלל אלא שהכתוב עשאו כשלו שיהיה שמו נקרא עליו שיעבור עליו לפיכך בגילוי העת בלבד שהוא מגלה דעתו אפילו ע"י שלוח שאינו חפץ בו כלל די בכך להפקיע שמו מעליו שלא יעבור עליו^ב וכן עוקר ואף על פי כן טוב לחוש לכתחלה לסברא הראשונה:

מז אפטרופוס של יתומים חייב לברוק ולבטל חמץ של יתומים כמו שהוא חייב לעשות להם כל שארי מצות בין של תורה בין מדברי סופרים^ג כמו שנתבאר בהו"מ סימן ר"צ^ד:

תלה דין מי שלא בדק בליל י"ד וכו' ד' סעיפים:

א מי ששכח או הויד^א ולא בדק בליל י"ד יברוק ביום י"ד^ב לאור הנר^ג ויברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ^ד ואחר הבריקה יבטל אם עדיין לא הגיע שעה ששית^ה:

ב עבר כל יום י"ד ולא בדק יברוק בתוך הפסח^ו לאור הנר הדינו מתחלת ליל ט"ו עד סוף י"ט האחרון^ז שהוא יום אחד בארץ ישראל ובגולה ב' ימים חייב הוא לברוק (מיד באותה שעה שזוכר^ח עי' ס' תל"א)^ט ככל משפטי הבריקה^י שנתבאר סימן תל"ג.

וקודם (א) הבריקה חייב לברך על ביעור חמץ^י אפילו אם כבר ביטל כל חמצו קודם הפסח^{יא} שאינו מצווה לבערו מן התורה מכל מקום מדברי סופרים חייב הוא לברוק ולהפש אחריו ולבערו מן העולם לגמרי שחששו חכמים אם לא יברוק ויחפש אחריו לבערו שמוא ימצאנו מאליו וישכח ויאכלנו^{יב} אבל בשעה שהוא מחפש אחריו אף אם

קונטרס אחרון

(א) וקדם הבריקה חייב לברך בו אפילו אם כבר ביטל בו אף שהט"ז^א מסתפק בזה אין ספקיו מוציא מידי ודאי של המ"א^ב והחק יעקב^ג והלכך לא שייך כאן ספק ברכות להקל ועוד שהמה הרבים:

<p>א בדלעיל ס' תלג ס' וש"נ.
 ד רמב"ם פ"ג ה"ו.
 ה רמב"ם שם ה"ז.
 ו משנה שם. מור וש"ע.
 ז הדין אפילו ביום טוב, כדלקמן ס"ג. מ"ו ו"א ס"א א.
 ח מ"א סוף ס"ק א.
 ט מור וש"ע.
 י סוף סוף ה.
 יא פ"ח ס"א.
 יב רמב"ם פ"ג ה"ו.
 יג מ"א ס' תמו ס"ק א. ח"י סוף ס"ק ה. וראה ק"א ס"ק א. והשעם יתבאר לקמן ס"ד.
 יד בשעם הב' לדלעיל ס' תלג ס"ד וש"נ.</p> | <p>צא בעל הניסוח ח"ב הל' ביעור חמץ (קב, ב). ח"ט פ"ב ח"ב ר"ן שם. מור וש"ע ס"ה. וראה שערי שר ח"ב שער ה פכ"ג ר"ה וענין.
 צב ב"י ר"ה ושלוהו. לבוש ס"ד. ובדלעיל ס"ז וש"נ וראה לקמן ס' תלו ס"ג וק"א שם ס"ק ד (ושם נביא מ"ש רמ"א ס"ד, שכשנבטל צריך לומר חמצו של פלוני יא בטל כו', ושאריו נגשבו כל האחרונים).
 צג ח"י ס"ק מו.
 צד סימן ה' בשע"ר לא הגיע לדיונו, וראה ש"ע שם ספ"ו. וראה גם לעיל ס' שמו ס"ו.</p> |
|--|--|

סימן תלה

- א רמב"ם פ"ג ה"ה.
 ב משנה דף י', ב. מור וש"ע.

צינונים לקונטרס אחרון

- א ס"ק ב.
 ב ס"ק"ב (שהסתפק רק כשכבר קיים תקנת בדיקה), וסי' תמו ס"ק א. וראה כללי הפוסקים וההוראה
- כלל לב. שרי חמר מערכת ברכות ס' א ס"ח אות ד.
 וראה גם לעיל ס' תלג ק"א ס"ק טו וש"נ.
 ג ס"ק ה.